

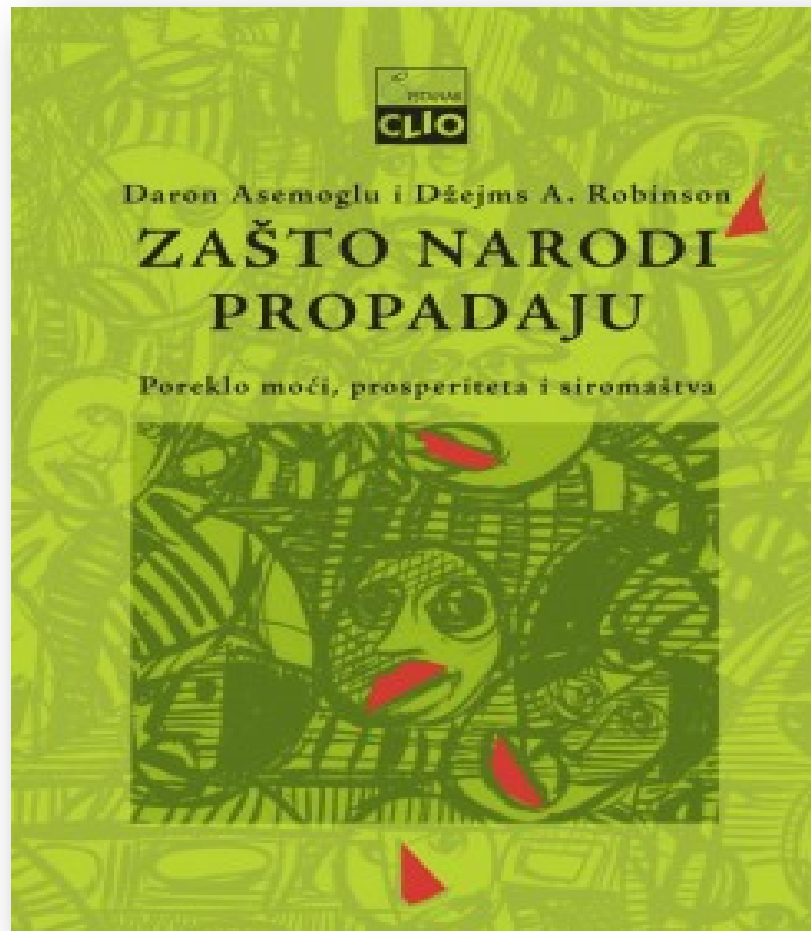
ОСНОВИ ЕКОНОМИЈЕ

ПРЕДАВАЊА: 20. ОКТОБАР 2017.

ДР АЛЕКСАНДАР
МОЈАШЕВИЋ

Препорука књиге

СВОЈИНА: ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ

- Најшира правна власт над стварима
- Три групе овлашћења:

Држање ствари (државина)

Коришћење ствари (употреба и приноси)

Располагање ствари (пренос)

Имовина и својина: сличности и разлике

- Имовина предузећа укључује:

Својину над основним и обртним средствима

- Шта су основна, а шта обртна средства?

Потраживања према уговорима

- Наведите уговоре?

Својина и имовина

Имовинска права

- Својина и потраживања

Имовинске обавезе

- кредити, порези, зараде...

Својина и имовина

Имовинска
права

Имовинске
обавезе

Нето
ИМОВИНА
предузећа

БИЛАНС СТАЊА ХИПОТЕТИЧКОГ ПРЕДУЗЕЋА

АКТИВА

ПАСИВА

СВОЈИНА НАД ПОСЛОВНИМ
СРЕДСТВИМА

ОБАВЕЗЕ ПРЕМА
ВЛАСНИЦИМА

ИМОВИНСКА ПОТРАЖИВАЊА

ИМОВИНСКЕ ОБАВЕЗЕ ПРЕМА
ТРЕЋИМ ЛИЦИМА

ИМОВИНСКА ПРАВА

ИМОВИНСКЕ ОБАВЕЗЕ

ОБЛИЦИ СВОЈИНЕ

**ПРИВАТНА
СВОЈИНА**

**ДРЖАВНА
СВОЈИНА**

**ДРУШТВЕНА
СВОЈИНА**

ПРИВАТНА СВОЈИНА

ПРАВО УПОТРЕБЕ
СТВАРИ

ПРАВО ПРИСВАЈАЊА
ПРИНОСА

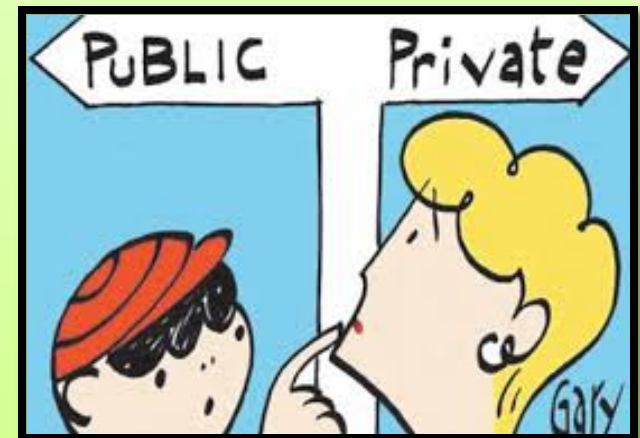
ПРИВАТНА
СВОЈИНА

РАСПОЛАГАЊЕ
ОВЛАШЋЕЊИМА

**PRIVATE
PROPERTY**

Карактеристике приватне својине

- 1. Преносивост својинских права
→ ефикасна алокација ресурса**
  - **Пренос се врши уговором**
- 2. Одваја економско богатство од
политичке моћи**

ДРУШТВЕНА СВОЈИНА

**ПОДЕЉЕНОСТ
СВОЈИНСКИХ ПРАВА**

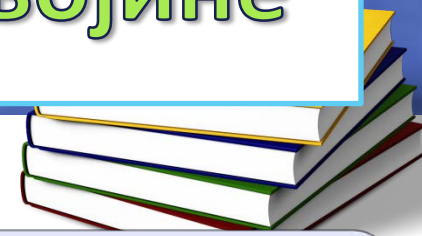
**ДРУШТВЕНА
СВОЈИНА**

**СВОЈИНСКА ПРАВА
НА ОСНОВУ РАДА**

**НЕПРЕНОСИВОСТ
СВОЈИНСКИХ
ПРАВА**

Карактеристике друштвене својине

Радници имају право управљања и право на део профита

Ова права радници не могу пренети на трећа лица

Колективни губитак и социјализација губитака

ДРУШТВЕНА СВОЈИНА

- Радници имају два избора:

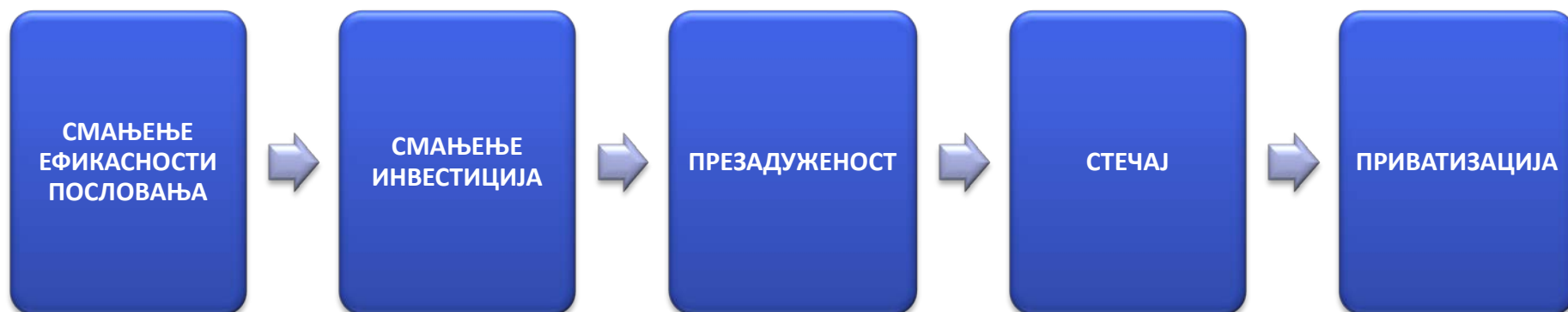
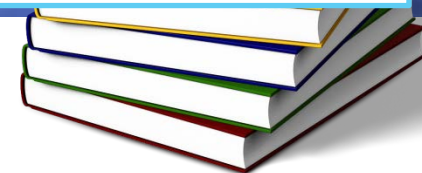
**Повећање
дохотка**

**Реинвестирање
профита**

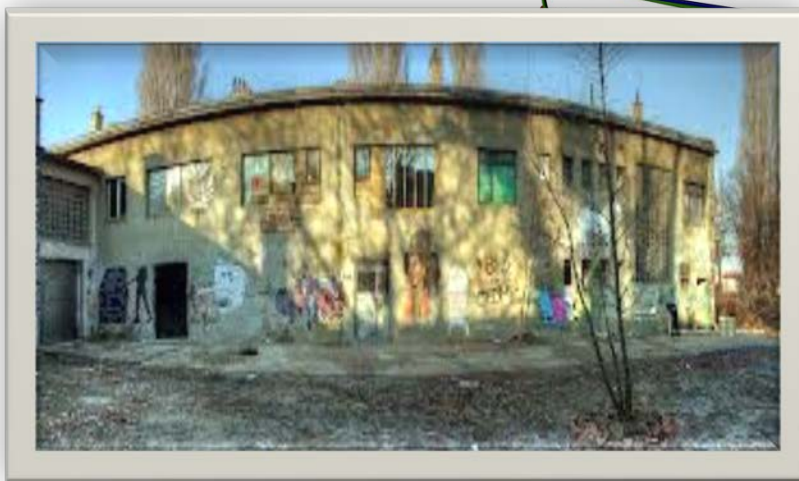
**Реинвестирање
профита**

Задуживање

ПОСЛЕДИЦЕ ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ

СЛИКА ДРУШТВЕНИХ ПРЕДУЗЕЋА

ДРЖАВНА (ЈАВНА) СВОЈИНА

• ТИТУЛАР ДРЖАВА

Облици јавне својине код нас

**Државна својина
(титулар РС)**

**Покрајинска својина
(титулар покрајина)**

**Општинска, односно градска својина
(титулар општина, односно град)**

Држава као акционар и корисници ствари у ЈС

- **Пример: Телеком Србија → држава већински власник (58%)**
- **Пренос права коришћења установама, јавним агенцијама и другим организацијама (НБС)**
- **Корисници ствари у ЈС су:**
  - 1. државни органи и организације,**
  - 2. органи и организације АП и ЈЛС,**
  - 3. јавна предузећа и друштва капитала чији је оснивач РС, АП или ЈЛС**

(Не)ефикасност државне својине

- **Одлуке доносе државни службеници**
- **Изостанак личне користи и пуне одговорности**
- **Губици падају на терет пореских обвезника, који незадовољство могу исказати једино на изборима**
- **Упоредите ефикасност државне и приватне својине!**

ДРЖАВНА СВОЈИНА

- Разлози који оправдавају државну својину:

Незаинтересованост приватног сектора

Редистрибуција дохотка

Ниже цене јавних добара

Ублажавање недостатака тржишта

ЈАВНА (ДРЖАВНА) ПРЕДУЗЕЋА У СРБИЈИ

ПРИВАТИЗОВАНО ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ

Приватизација

- Трансформација друштвене и дела државне својине у приватну својину

Разлози приватизације

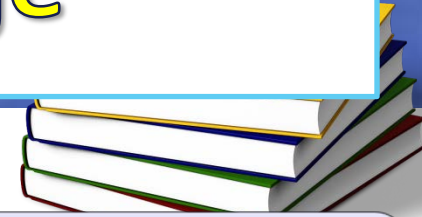
Развој
тржишне
привреде

Повећање
ефикасности
привређивања

Раст буџетских
прихода

Модели приватизације

Продаја

Предности: повећање инвестиција, повећање ефикасности, привлачење страног капитала

- **Јавни тендер (Мађарска и Пољска)**
Бесплатна подела ваучера (акција)

Предност: бржа и обухватнија приватизација

**Мане: одсуство свежег капитала и велики број власника
(отежано управљање предузећем)**

- **Чешка, Русија**

Комбиновани модел

(Србија)

Ко су власници?

Инсајдери

- Запослени
- Менаџери
предузећа

Аутсајдери

- Власници ван
предузећа
- Страни инвеститори

Која је власничка структура ефикаснија?

Инсајдери

Отежана контрола менаџера
(велики број малих акционара)

Отежано реинвестирање
(дилема: доходак-инвестиције)

Менаџерско прикривање информација и присвајање личне користи

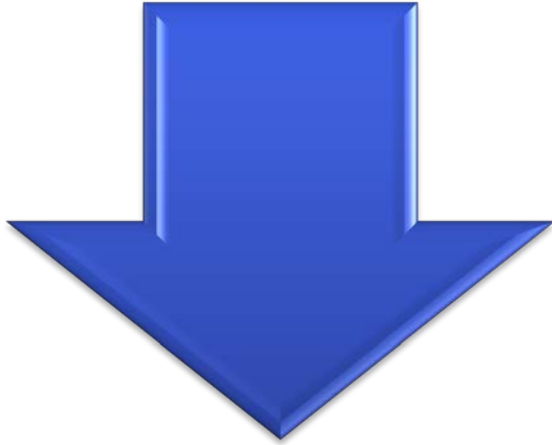
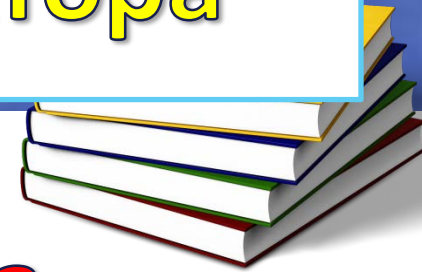
Аутсајдери

Ефикаснија контрола менаџера

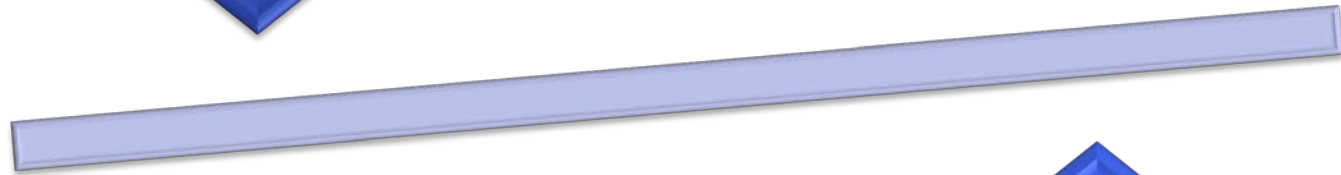
Прилив капитала

Стручно знање

Приватизација јавног сектора

**Државна
својина**

**Приватна
својина**

Денационализација

- Рехабилитација приватне својине

Прва национализација 1946.

- **Индустрија, банке, трговина на велико и мало, саобраћај...**

Друга национализација 1948.

- **Рудници, циглане, штампарије, хотели, болнице...**

Трећа национализација 1958.

Закон о враћању одузете имовине и обештећењу

- **Донет 2011.**
- **Приоритет: *натурална реституција***
- **Ако није могуће, *право на обештећење***
- **Обештећење: у новцу или хартијама од вредности (обвезнице РС)**
- **Проблеми: треће лице стекло имовину у државину → власнику се враћа својина, а са држаоцем закључује уговор о закупу**
- **Треће лице стекло својину и државину, *право на обештећење***

Закон о приватизацији

- **Донет 2001.**
- **Обавезна и орочена приватизација**
- **Продаја као доминантан модел**
- **Предмет приватизације: друштвени и државни капитал**
- **Забрана приватизације природних богатстава, добара у општој употреби и добара од општег интереса**

Модели приватизације

Продаја

Јавни тендер

Јавна
аукција

70%

Јавни тендер
(Велика
предузећа)

Јавна аукција
(мала и средња)

**Пренос
без
накнаде**

Пренос акција
запосленима и
пензионерима

Пренос акција
грађанима

30%

15% велика
предузећа

30% мала и
средња
предузећа

Реструктурирање предузећа

- Статусне, организационе промене, поравнање из дужничко-поверилачких односа и све друге промене у предузећу које омогућавају приватизацију.
- Предузеће се продаје у целости
- Неуспешно реструктурирање према Закону из 2001. године

Средства од приватизације

- Користе се за:

1. финансирање РФПИО,
2. подстицање развоја земље,
3. исплату власника национализоване имовине (реституцију),
4. враћање дугова РС,
5. покриће трошкова приватизације,
6. друго.

Проблеми приватизације

Спорне приватизације на које указује ЕУ

- Сартид
- Југоремедија
- АТП Војводина
- Мобтел
- Це маркет
- Лука Београд
- Новости
- Ветеринарски завод Београд
- Керамика из Кањиже
- Шинвоз
- Застава електро
- Трудбеник градња
- Просвета
- Технохемија
- Србоек
- Азотара Панчево
- Национална штедионица
- Извоз шећера у ЕУ
- Продаја пословног простора бившег Завода за обрачун и плаћања
- Концесија за аутопут Хоргош–Пожега
- Постављање оптичких каблова кроз Србију које је поверено предузећу Нуба инвест

Ефекти Закона о приватизацији из 2011.

- Приватизовано преко 2.500 предузећа
- Остало око 1.300 предузећа под контролом државе (држава већински власник или предузећа у реструктурирању), у којима је запослено око 280.000 људи
- Око 600 предузећа у надлежности је АП
- Око 170 у реструктурирању
- 10 монополских предузећа (ЕПС) и 40-ак која послују у конкурентским условима (Телеком)
- 650 локалних (комуналних) предузећа
- Укупан износ: 165 милијарди динара

Закон о приватизацији из 2014.

- Под *приватизацијом* подразумева се промена власништва капитала и имовине правних лица која послују друштвеним и јавним капиталом.
- *Субјекти приватизације:*
  1. предузећа, привредна друштва и друга правна лица у којима се врши промена власништва,
  2. јавна предузећа (иницијатива за приватизацију),
  3. велики субјекти приватизације (пословни приходи преко 50 милијарди динара).

Закон о приватизацији из 2014.

- *Предмет приватизације:*
  1. државни капитал и имовина у предузећима и другим правним лицима (укључујући и јавна предузећа),
  2. јавни капитал исказан у акцијама и уделима,
  3. земљиште у државној, мешовитој или својини субјекта приватизације.
- *Обавезна и орочена приватизација (крај 2015. године), са изузетком за:*
  1. *субјекте приватизације од стратешког значаја (17 предузећа) и*
  2. *субјекте на седиштем, претежном делатношћу или имовином на територији АП Косово и Метохија.*

Закон о приватизацији из 2014.

- *Купци у поступку приватизације:*

1. домаћа и страна правна и физичка лица, са изузетком за куповину пољопривредног земљишта (домаћа лица)
2. конзорцијум (удружење домаћих или страних лица); могу овластити једно лице за заступање

Закон о приватизацији из 2014.

- *Начела приватизације:*

- 1) стварање услова за развој привреде,
- 2) смањење негативних фискалних ефеката,
- 3) јавност и транспарентност,
- 4) онемогућавање корупције,
- 5) формирање фер тржишне цене,
- 6) стварање услова за социјалну стабилност.

Закон о приватизацији из 2014.

- **Органи:**

1. Главни орган: Агенција за приватизацију
2. Помоћни органи: разни регистри (депо и клиринг хартија од вредности, АПР)
3. Акционарски фонд (ранији Акцијски фонд) коме се преноси капитал који *остане* након продаје и преноса капитала запосленима

Закон о приватизацији из 2014.

- Покретање поступка: надлежност министарства (друштвена предузећа), или Владе, АП и ЈЛС (државна предузећа)
- Обавештење АП, а АП субјекат приватизације
- Попис и процена фер тржишне вредности имовине, обавеза и капитала у надлежности СП који о томе обавештава АП
- Одлука о методу и моделу, почетној цени и другом у надлежности министарства на предлог АП, односно Владе на предлог министарства (већински капитал РС)

Закон о приватизацији из 2014.

- **Модели приватизације:**
  1. **Продаја (70% друштвеног капитала; % јавног капитал одређује Влада, АП, односно ЈЛС)**
  2. **Пренос без накнаде (30% у акцијама или уделима)**
  3. **Стратешко партнерство!**
    - **Уговор о стратешком партнерству између стратешког инвеститора и субјекта приватизације**
    - **Стратешки инвеститор: домаће или страно правно лице**

Закон о приватизацији из 2014.

- *Две методе стратешког партнерства:*
  1. Заједничко улагање (оснивање новог предузећа)
  2. Повећање основног капитала постојећег субјекта приватизације (докапитализација)
- *Два начина за олакшање продаје:*
  1. Отпис дуга од стране државних поверилаца
  2. Претварање дуга субјекта приватизације у трајни улог (конверзија дуга)

Закон о приватизацији из 2014.

- *Две методе приватизације:*

1. Јавно прикупљање понуда са јавним надметањем
- две фазе:

A. Јавни позив за продају капитала или имовине → откуп продајне документације → пријаве за ућешће

B. Јавно надметање (најмање два понуђача)

2. Јавно прикупљање понуда за:

A. избор статешког инвеститора (јавни позив (АП) и одлука о моделу и начину спровођења (Влада))

B. продаја капитала великог субјекта приватизације

Закон о приватизацији из 2014.

- Средства остварена од продаје капитала или имовине уплаћују се на рачун АП
- Средства од продаје друштвених предузећа у буџет РС:
  1. 10% РФПИО
  2. 50% за реструктурирање и развој привреде
  3. 5% за реституцију
  4. 5% за инфраструктуру локалне самоуправе
  5. 30% друге намене (одређује Влада РС).

Питања за размишљање

- На који начин се може приватизовати предузеће *Телеком Србија*?
- Због чега је неопходан одређен обим државне својине у свакој држави?
- Ако је треће лице стекло својину и државину над имовином бившег власника, какво решење предвиђа наш ЗВОИО?
- Како бисте оценили ефикасност наших јавних предузећа?

Хвала на пажњи